

בין השורות

עיתון מקוון מבית לב לדעת - ידע מצמיח חינוך

גליון מס. 9 | אייר התשע"ו

ניגון

הלשון הוא קולמוס הלב והשיר הוא קולמוס הנפש

(רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל התניא)

תוכן

4. בפתח הגליון

7. עולם הניגון | הרב תמיר גרנות

11. תורה שירה - על השירה בפה ככלי חינוך והוראה | אורי קרויזר

18. בואו לגני- סרטון על שירת הפיוטים בגן הילדים

19. זמן הקשבה | אודהליה ברלין

24. זה תמיד עליך | גיל חובב

27. עשרה רעיונות לשילוב מוזיקה בכיתה | צוות לב לדעת

| עריכה: רעות ברוש | ייעוץ: הרב אורי ליפשיץ
| עיצוב גרפי: עדי צור | צילום: ששון תירם
| עריכת וידאו: אסף פרי | איורים: www.freepik.com

שימו לב: לדפדוף בין העמודים יש ללחוץ על החץ בפינת העמוד

בפתח הגליון

בית הספר הוא מקום של מילים. מילים הכתובות בספרים, מילים הנאמרות בכיתה, מילים הנכתבות במחברת. גיליון זה בא לפתוח את המבט אל מה שמעבר למילים - המנגינה. המוזיקה של הלמידה, הניגון של בית הספר.

הניגון והשירה המשותפת פותחים את הלב ומקרבים את הנפשות. הניגון הוא בעת ובעונה אחת גם שער ללימוד וגם ערוץ ללמידה. הניגון מחבר בין גוף לנפש ובין השר לתוכן השיר. הניגון מזמין אותנו להקשבה פנימית ולהקשבה אלו לאלו.

מה בגיליון? הרב תמיר גרנות בשיחה על עולם הניגון, אורי קרויזר כותב על השירה המשותפת ככלי להוראה וחינוך, סרטון קצר מציג את פרויקט "בואו לגני" ללימוד פיוטים בגני הילדים, אודהליה ברלין כותבת על "זמן הקשבה" בכיתה ועל חשיבותו להתפתחותם של התלמידים ולסיום: עשרה רעיונות לשילוב מוזיקה בכיתה.

את הגיליון השתדלנו לעטר בניגונים - שייפתחו בלחיצה על הכותרות השונות.

קריאה מהנה
והקשבה נעימה למוזיקה שבין המילים
צוות לב לדעת

כוחה של הנגינה

כשפעם נכנס אצלו (=אצל הרבי ממודז'ץ) אחד המתנגדים ושאלו מה הרעש הגדול שאתם עושים מהנגינה? השיב לו אא"ז ז"ל (=אדוני אבי זקני זכרוננו לברכה): גדולה נגינה שהיא מעוררת לתשובה ומעלה את נשמתו של אדם ומקרבת לבם של ישראל לאביהם שבשמים.

אפשר, תמה השואל, מה שלא עושים ופועלים ספרי מוסר וספרי יראים תעשה ותפעל הנגינה?

השיבו אא"ז ז"ל (אדוני אבי זקני זכרוננו לברכה):

אמשול לך משל למה הדבר דומה: לבן

כפר בעל רחיים שבא לכרך וראה

בחלון של שען אחד בין השעונים

השונים שעון מקיץ (=שעון

מעורר) המצלצל בנעימה

ומעורר את האדם משנתו.

נכנס אליו על מנת לקנותו.

'מאיזה מקום אתה, ומה

מעשיך?', נותן לו השען

שלום. 'בן כפר ובעל רחיים אנכי'

- ענהו. שמע השען ומתחיל לצחק עליו -

'למה לך שעון מקיץ, כמה גלגלים וגלגלי

עולם הניגון

הרב תמיר גרנות

מעובד מתוך דברים שבעל-פה.

הניגון הוא שפה א-מילולית או טרום מילולית. המילים כדרך יודעות לבטא מחשבות ולפעמים אפילו רגשות, אבל מטיבן בגלל המוגדרות והצמצום שלהן הן מצד אחד יכולות לדייק אך מצד שני הן מוגבלות ביכולת הביטוי שלהן. לעומתן הניגון מצליח לבטא עומקים של רגש ומצבי נפש שהם מעל או לפני המילים. לבטא נימי נימים של רגשות כגון שמחה, געגועים, התלהבות, עצבות...

גם לדיבור עצמו יש ניגון, הניגון נותן לדיבור את ההקשר הכללי שלו, את הכלי שלתוכו הדיבור נוצק. בגלל זה פעמים רבות אנחנו מוסיפים מילים למנגינות כי יש ביניהם יחסי גומלין חזקים.

הניגון מפרש עבורנו את כוונת הדובר בדיבורו.

פעמים רבות הניגון משפיע עלינו ומותיר בנו את חותמו יותר מן הדיבור, בגלל שהוא נובע מעומק הרגש, מהרצון, מהלך הנפש שבו מצוי האדם.

הניגון קשור בחיות פנימית. גם כשאדם נמצא בכל מיני מצבים קשים בחייו, הניגון נותן חיות להלון

גלגלים ואופנים מסתובבים בטחנתך ומשמיעים קול ורעש גדול, ואם הם אינם מקיצים ומעוררים אותך, מה יועיל לך שעון קטן זה בצלצולו הדק? 'אינך יודע ומבין בטבע האדם' - השיב לו בן הכפר - 'טבעו של עולם, דבר שאדם רגיל בו ומצוי אצלו אין הוא מרגיש את מציאותו. אף אני כן, כל היום וכל הלילה מצוי אני אצל הגלגלים הגדולים וקולם החזק, ואיני מרגיש בהם ואין כחם יפה להקיץ אותי משנתי, אבל צלצולו הדק של שעון קטן זה הוא דבר חדש אצלי ובקלות יקיצני משנתי בנעימתו'.

אף נגינה היא כן, ספרי מוסר וספרי יראים כבודם במקומם מונח, אבל בני אדם מצויים אצלם ומורגלים בהם ואינם עושים עליהם רושם, אולם הנגינה חידוש יש בה ובכוחה לעשות רושם ולעורר בבני אדם הרהור תשובה ולהחזירם למוטב.

(רבי ישראל ממודז'ץ, ה'אמרי אש', ענייני שירה וזמרה)

הנפש. כשאדם נמצא בעצבות, אבל, בחרדה גדולה, אבל הוא שר את מצבו, שר ממנו או שר עליו, ומתבטא תוך ניגון, הוא הופך את מצבו לאנרגיה של חיים, של רצון.

יש שני סוגי קשרים בין הניגון לבין האדם. לפעמים מגיע הניגון מבפנים החוצה כאופן של ביטוי ולפעמים הוא מגיע מבחוץ פנימה - אדם מגיע לאיזה מקום ונחשף לניגון והניגון משפיע עליו: ניגון שמח משמח את האדם, ניגון שמתאר תנועה של הדר גורם להתפעלות, להתרשמות וכן הלאה. הניגון מעורר את הנפש. לכן גם תפילה בלי ניגון פועלת באופן חלקי בלבד על הנפש.

הניגון שייך גם למרחב האסתטי, לתחום של היפה, הנשגב. החשיפה לעולם הניגון מקרבת את האדם אל היפה. כמובן רק כאשר מדובר במוזיקה שהיא עמוקה ומדויקת, היא גורמת לנפש שתהיה נקיה יותר, תתפעל מדברים יפים ועדינים יותר.

שלוש קומות במקומו של הניגון בבית הספר:

באופן כללי לשיר או לנגן זה להיות במצב של שמחה והתלהבות וזהו הלך נפש חשוב בכלל ובוודאי במקום של למידה. בפגישת חברים,

בבית, וגם בכיתה - אם שרים יחד בהתחלה ובסוף, הדבר מחבר בין האנשים, מקרב את הלבבות ויוצר את

ההתלהבות ללמידה. הניגון יכול להשפיע על הלבביות והשמחה, על פתיחת הלב. זה לא ממהות הלמידה בבית הספר אבל בוודאי יוצר את האווירה והאקלים שנכון ללמוד בתוכם.

מעבר לכך, האומנות היא ביטוי של גילויי הנפש השונים והמוזיקה היא אחד הערוצים שלה. יש חשיבות גדולה לפתיחת הערוצים הללו בבית הספר. כמעט כל בני האדם אוהבים מוזיקה באיזושהי רמה ויש להם יכולת ליהנות ממנה וחלק מהם יכולים גם להתבטא דרכה בצורה טובה ולפתוח באמצעותה ערוצים שהערוץ המילולי אינו יכול להגיע אליהם. לכן יש חשיבות לפיתוח השפה הפנימית הזו, לאפשר לילדים להכיר את הערוץ הזה ולפתח את שפת הניגון. חשוב שהערוץ הזה יהיה פתוח ונוכח בבית הספר כדי שהילדים יוכלו להשתמש בו כשפה ובעתיד יוכלו לבחור האם זהו ערוץ שהם רוצים להעמיק בו עוד.

תורה שירה -

על השירה בפה ככלי חינוך והוראה

אורי קרויזר

לפני כשלוש עשרה שנה התחלתי ללמוד את מסורות השירה של קהילות ישראל השונות. בתחילה כתלמיד בקבוצה של ארגון 'קהילות שרות' ולאחר מכן גם כמנחה קהילה ורכז הקהילות. הפיוטים שלמדנו טלטלו את עולמי, העושר הטקסטואלי והמוסיקלי היה בלתי נתפס. המנגינות שהיו זרות לי יצרו לי תחושת בית. גדלתי במשפחה שפעפעו בתוכה שתי מסורות משמעותיות, של עולם הישיבות וצאצאי תלמידי הגר"א ושל חסידות ברסלב. ניגוני הלימוד של אבי, הזמירות ושינון נוסח הקריאה בתורה והתפילה, יחד עם זמירות וניגוני חסידות ברסלב של סבי מילאו את חלל ביתנו. הייתי ספוג במסורת שירה אשכנזית עמוקה ומרגשת ואני קשור אליה בכל נימי נפשי. בלימוד המסורות הספרדיות השונות נפתחו בפני אופקים חדשים שלא הייתי מודע לקיומם. בתחילה נשמעו לי המנגינות זרות, עמוקות ומורכבות, מילות הפיוט היכו בי בכל פעם מחדש, עושר גדול של שירה שנכתבה ברצף במשך מאות שנים. עולם הפיוט

גם ללימוד עצמו יש ניגון. בדומה לקשר שבין תפילה ותורה, שאמנם אמרו עליו חז"ל "זמן תפילה לחוד וזמן תורה לחוד" (שבת, י, ע"א) אך הם משפיעים אחד על השני. אם אדם חפץ שהלימוד שלו לא יהיה רק אינטלקטואלי ולא יישאר בהשגותיו השכליות בלבד, כדאי לו לפנות לעולם של הניגון, שהוא עולם הרגש שלו ומעצב את התנועות הפנימיות שלו- ולבקש שיופיע בתוך הלימוד שלו. ולהפך- השגות שאדם משיג בשכלו בתוך הלימוד, משפיעות על הניגון ומציירות אותו. רבי נחמן לימד לעשות מהתורות תפילות, שזו בעצם קריאה לנגן אותן, להביא אותם לידי ביטוי ברגש, בניגון החי. לא תמיד זה חייב לקרות ולעיתים התנועות האלו אכן מופיעות כתנועות מקבילות אך פעמים רבות אצל מי שחי את לימוד התורה שלו,

הדברים מאד נוגעים ומשפיעים אחד על השני.

הרב ד"ר תמיר גרנות הוא ראש ישיבת אמי"ת אורות שאול בכפר בתיה - רעננה וראש בית המדרש לתורה וחיים בחיספין. מרצה במכללת הרצוג, יוזם האלבום המוזיקלי "אחכה לו- שירים שעלו מאפר השואה" וממקימי בית הספר "שיר חדש" ברמת הגולן.

שלי החל להתמלא בשמות
- יוצרים, משוררים, מוסיקאים
ומבצעים. בשמות ארצות שעד כה
היו קשורות בעיני למרחבי זמן ומקום
רחוקים והפכו להיות מוכרות יותר ויותר. ההפתעה
הגדולה ביותר עבורי היתה בכך שלא מדובר
בגילוי של אוצרות מוזיאוניים, אלא במסורות חיות
ומתחדשות.

לפני שש שנים הצלילים והמלים הוליכו אותי בדרך
חדשה, הרגשתי שאני חייב לגלות מה הסוד שגורם
לי לעזוב את כל מה שעשיתי ולהתמסר לחיפוש.
רציתי להבין למה עד גיל מבוגר לא נחשפתי
לעושר הזה באף מוסד חינוכי בו למדתי וגם לא
בשנותי כמורה ומחנך בתיכונים בחמ"ד. יחד עם
חברי ורעי יאיר הראל מייסד ועורך של אתר ['הזמנה
לפיוט'](#) יצאנו למסע שכלל התנסויות בתוך מערכת
החינוך ומפגשים מרתקים עם אנשי ונשות חינוך,
מורות מורים וגננות, בחמ"ד ובממלכתי מגני חובה
ועד סוף תיכון. אט אט הבשילה בנו ההבנה אותה
תרגמנו לתכנית חינוכית. בחברה המסורתית
הייתה הבנה שהעברה מדור לדור לא מתבצעת
רק על ידי לימוד אלא על ידי מרכיבים חוויתיים

רבים ובראשם השירה. אמהות ואבות שרו לילדיהם
בבית, המשפחה שרה בכינוסים משפחתיים ובכל
אירועי מעגל החיים ומעגל השנה. הקהילה יצרה
רפרטואר משותף שינק מהסביבה בה חיו וגם
יצר בתוכה. הפייטנים לאורך כל הדורות חיברו
פיוטים נפלאים שבעומק תוכנם, בחן לשונם וביפי
המוסיקה הושרו בפי כל ועברו על פה מדור לדור.
הבנו שאנחנו רוצים לדמיין את הגנים ובתי הספר
כקהילה שרה.

וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָהּ אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שִׁמְרָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת
לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל (דברים לא, יט).

התורה מלמדת אותנו שהשירה היא עדות אותה
כל דור מעביר לדור הבא והיא זו שתתקיים ותעבור
גם בעתות צרה. אמר רבא: אף על פי שהניחו לו
אבותיו לאדם ספר תורה מצוה לכתוב משלו
שנאמר: 'ועתה כתבו לכם את השירה' (תלמוד בבלי,

מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב) רבא הבין
שהפסוק הצמוד לפרשת האזינו
ולכאורה מכוון רק לפרשה זו
שהיא שירה, מלמד אותנו על כל
התורה שהיא שירה. כדי שהתורה
תהיה של האדם הוא צריך לכתוב

כשהתלמידים שרים הם מרגישים
את המלים בלשון והמנגינה
מיישבת אותן עמוק בלב.

צדקה עשה הקב"ה בישראל
שפזרן לבין האומות (פסחים
פז): לאחר שנים של לימוד,
חקר והנגשת שירת הפיוטים
והניגונים אנחנו מרגישים את
הצדקה שעשה עמנו הקב"ה

שעם קיבוץ הגלויות אנחנו זוכים
לעושר גדול של יוצרים, יצירות ולחנים שאין
כמותו בעולם. כשאנחנו מדברים על השירה ככלי
להוראה איננו מדברים רק על הפיוט. הפיוט היווה
חוליה חשובה שהייתה נסתרת מן העין וחלקה עמד
להעלם. אנחנו מתכוונים לשירה שמתחילה בתנ"ך
עוברת בפיוט לאורך הדורות וקהילות ישראל
בכל התפוצות לזמר העברי ולשירה הישראלית
העכשווית. יצירות רבות מתכתבות אלה עם אלה
יוצרות רצף יצירה של אלפי שנים, ושיחה מתמשכת
בין הדורות.

על המחלוקות אומר בעל ערוך השולחן: וכל
התורה כולה נקראת "שירה", ותפארת השיר היא
כשהקולות משונים זה מזה, וזהו עיקר הנעימות.

אותה לעצמו. איזו הבנה מוסיף לנו הלימוד של
רבא שהתורה היא שירה? ר' נחמן מלמד אותנו על
מהות הניגון כי התחברות שני דברים הוא על ידי
נגון וכלי שיר והבן. וזה בחינת כלי זמר שמנגינן על
חתנה (ליקוטי מוהר"ן קמא, רלז) הניגון והשירה יוצרים
חיבור, התורה תתחבר לאדם אם היא תהיה שירה.
כדי שבני זוג יתחברו צריך לשיר. ואמר ר' שפטיה
אמר ר' יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא
זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ) וגם אני נתתי להם
חוקים לא טובים וגו' (מסכת מגילה לב) את התורה צריך
לקרוא ולשנות בנעימה וזמרה. ואומרים שם בעלי
התוספות: "והשונה בלא זמרה. שהיו רגילין לשנות
המשניות בזמרה לפי שהיו שונים אותן על פה וע"י
כך היו נזכרים יותר."

הבנו שהשירה היא כלי משמעותי להוראה עבור
כל מורה. השירה יוצרת מוטיבציה ללימוד, השירה
מחברת ומדביקה את התוכן לגוף ולנפש. למדנו
שהשירה היא תוכן ולא רק דבר הפגתי ונחמד.
שיעור יכול להתחיל בשירה, כשהמורה מלמדת
ושרה עם התלמידים. מתוך השירה
אפשר לצאת ללימוד שכבר נמצא
בתוכה בשורות ובין השורות.
מלה, ביטוי שיבוץ ותוכן
השיר מהווים שער ללימוד.

ומי שמשוטט בים התלמוד
- יראה נעימות משונות
בכל הקולות המשונות
זה מזה (הרב יחיאל מיכל
עפשטיין, ערוך השולחן הקדמה
לחושן משפט) פס הקול של
החברה הישראלית משקף
את תפיסת כור ההיתוך.

בעשור האחרון העיסוק הנרחב בפיוט קורא לנו
לאחר כמעט שבעה עשורים להרחיב את גבולות
הזהות הישראלית. להרחיב את הצלילים לגוון את
כלי הנגינה ולהוסיף לשיחה את פייטני כל הדורות
וכל הקהילות.

תכנית 'פס קול' שאנחנו מגבשים עם יחד עם משרד
החינוך שואפת ליצור רפרטואר של פיוטים ושירים
שילוו את שגרת הלימודים ויותאמו לתוכניות
לימוד רבות בגילאים השונים. פס הקול יכלול
צלילים ושירים ממסורות רבות והמרחב החינוכי
יתמלא בשירה.

בשנה האחרונה אתר 'הזמנה לפיוט' יחד עם החמ"ד
החינוך הממלכתי ויד בן צבי, מפעילים את תוכנית
'[בואו לגני'](#) - שירת הפיוטים בגן הילדים. כ-150
גננות עוברות השתלמות לשימוש בשירה והפיוטים

בשגרת חיי הגן. בחרנו כ-20 פיוטים מ-12 מסורות
שירה שונות שמיועדים לחלקים שונים ביום ובמעגלי
השנה והחיים בגנים. הקלטנו דיסק עם עיבודים
מיוחדים ששומרים על הצליל המסורתי ויחד עם זאת
מנגישים אותו לכל אוזן. התגובות שאנחנו מקבלים
מגננות והורים מרגשות מאוד וסרטונים שמגיעים
אלינו ומתעדים סבים וסבתות שרים עם נכדיהם
ונכדותיהם פיוטים שחשבו שלילדים של היום כבר
אין בהם חפץ, ועיניהם דומעות משמחה.

אורי קרויזר הוא רכז תחום חינוך וקהילה באתר הזמנה לפיוט:
www.piyut.org.il, עוסק בלימוד, בחקר ובהוראת מסורות הפיוט
והתפילה של עם ישראל. מעביר סדנאות, השתלמויות ופעילויות
מוסיקליות בליווי הרכב ייחודי לחדרי מורים ולתלמידים בבתי הספר.
ליצירת קשר ukroizer@gmail.com.

זמן הקשבה

אודהליה ברלין

סיפור משפחתי מספר שיום אחד, לפני שנים, אימא שלי עלתה לחדר העבודה של אבא שלי, וראתה אותו יושב בכיסאו בלי מעש כשברקע מתנגנת יצירה קלאסית.

"מוסא", היא פנתה אליו, "למה אתה יושב כך סתם, תעשה משהו!"

"אני לא יכול", הוא ענה לה, "אני עסוק".

"מה אתה עושה?" היא שאלה.

"אני מקשיב".

"אז אולי תסדר בינתיים את החדר?" היא הציעה.

"אבל אני לא יכול", הוא חזר וענה, "אני באמצע להקשיב".

אחרי שצחקתי מהסיפור, חשבתי כמה מדהים זה שאצל אבא שלי ההקשבה היא פעולה בפני עצמה ולא משהו שקורה תוך כדי.

היכולת להקשיב הא תכונה שקצת אבדה מן העולם. אנחנו שומעים היום מוזיקה בכל מקום - בבית, במכונית, בקניות, באירועים, במסעדות. אבל האם אנחנו באמת מקשיבים?

בואו לגני -

סרטון על שירת הפיוטים בגן הילדים

יעקב אמר לבניו "קְחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ" (בראשית מג,יא).
כך אמר להם: קחו עמכם ממנגינות הארץ, שאין לך דבר המקיים את הנפש כניגונים של בית-אבא.
(רבי נחמן מברסלב)

לחיצה על תמונת הסרטון תפעיל אותו.

התכונה שהופכת מוזיקאי למוזיקאי טוב, לדעתי, עוד לפני הטכניקה והיכולות, היא יכולת ההקשבה. ולא רק מוזיקאים. את התלמידים שלי אני משתדלת לחנך כבר מכיתה א' להקשיב, ולכן כמעט כל שיעור נפתח ב"זמן הקשבה" שבו אנחנו שומעים בכל פעם יצירה מוזיקלית או שירים בכל מיני סגנונות.

לזמן הזה יש כמה כללים:

א. מותר לקרוא, לכתוב, לצייר, לעצום עיניים או להניח את הראש על השולחן, אבל אסור לדבר, להסתובב ולהרעיש. או בקיצור: "אוזן ולב פתוחים - פה סגור".

ב. אפשר לאהוב או לא לאהוב את היצירה או את השיר, אבל לא אומרים את זה תוך כדי אלא רק אחרי שהמוזיקה נגמרת.

ג. כל אחד עוטף את עצמו בבועה בזמן ההקשבה. מצד אחד לא נותן לאף חבר להיכנס, ומצד שני לא נכנס לבועה של החבר. כל אחד מרוכז בלב שלו.

בהתחלה זה לא היה קל. תלמיד אחד רק קם לפת, תלמיד שני רק דפק עם הרגל על השולחן, תלמיד שלישי רק ביקש מחבר את הטוש ותלמידה רביעית רק עזרה לחברה עם הציור. בכל פעם כזאת עצרתי את המוזיקה והתחלתי מההתחלה. לאט לאט

התלמידים למדו להקשיב באמת - והתמכרו.

באמת מרגש אותי איך למרות שיש תמיד בלגן בתחילת השיעור, כשנשמעים הצלילים הראשונים משתררת דממה וכל האווירה משתנה. כשיש לפעמים הפרעות ואני מאיימת לוותר על זמן ההקשבה - התלמידים לא מוכנים ומשכנעים זה את זה לשמור על השקט.

כדי להסביר להם למה אני כל כך מתעקשת על זמן ההקשבה עשיתי איתם ניסוי: "בואו ננסה להקשיב ליצירה בלי להתעסק בכלום - לא לצייר, לא לכתוב, לא לקרוא. רק לעצום עיניים או להניח את הראש על השולחן ולהקשיב".

"זה קל או קשה?" שאלתי אותם. דעות שונות נשמעו. מצד אחד אני מבקשת מהם לא לעשות כלום, ומצד שני זה נורא קשה לא לדבר ולהקשיב.

הילדים עמדו בניסוי בגבורה. כשנגמרה המוזיקה הרמתי את ידי וכיווצתי אותה כאגרופי. מי מרגיש שהלב שלו ככה? שאלתי. ידיים בודדות הורמו. אחר כך פתחתי את כף ידי לרווחה. "ומי מרגיש שהלב שלו ככה?" רוב הידיים הונפו.

זה מה שהמוזיקה עושה, הסברתי להם. היא מרככת קשיים וכעסים קודמים ופותחת לנו את הלב. היא מזרימה דם רגוע יותר בוורידים, וכך נעים לנו יותר זה בחברתו של זה.

"אני מקפידה על זה איתכם כדי שכשתהיו גדולים, ויהיו לכם ימים עמוסים ולפעמים יהיה לכם קשה ותהיו עצבניים או עצובים, יהיה לכם טריק: אתם תשימו מוזיקה, ומכיוון שאתם יודעים להקשיב - היא תעזור לכם לרכך את הלב, וככה תוכלו לשמוע ולהקשיב גם לאדם שנמצא מולכם".

כמה פעמים קרה וקורה לי שהתלמידים שהכי נחמדים אלי בהפסקה - הם בסופו של דבר התלמידים שהכי מפריעים לי בשיעור.

לאט לאט אני מלמדת אותם ולומדת איתם, לפתוח את הלב ולהקשיב אחד לשני באמת, בלי קשר לזה

שאני מורה והם תלמידים. אם אני רואה תלמיד שעובר עליו יום קשה - אני אשחרר אותו לכמה דקות מהשיעור, בכדי שיחזור פנוי ומקשיב אבל תמיד אומרת להם "מורה הוא לא כספומט, אי אפשר רק למשוך ולמשוך - צריך גם לתת".

אני חושבת שהנקודה הזו נוגעת בסופו של דבר לא רק בתלמידים שהם - אלא גם בבני האדם שהם יגדלו להיות. בני אדם שיודעים להקשיב, ולא רק לשמוע.

גם את עצמי אני משתדלת לחנך לזה, את הטור הזה אני רושמת בימים שאחרי פורים, ימים שהמציאות חזקה לי ולפעמים מרעישה, כמה ימים רציתי לכתוב ולא הצלחתי. לבסוף שמתי לי מוזיקה ורק הקשבתי, לאט לאט עטפו הצלילים את המילים ונכתבו אל המחשב ומקווה שהגיעו אל לבכם.

אודהליה ברלין היא מוזיקאית ויוצרת ומורה למוזיקה בבית ספר 'ראשית' וב'סדנא' בגוש עציון ובאולפנא 'שירת הים' בנווה צוף ומרצה ב"מכללה ירושלים".

שירים עבריים היו בהחלט סיבה טובה להתייפח, מה גם שאמא שלי לימדה אותנו את הכלל הכי חשוב באמנות, זה שמלווה אותי עד היום: "כשזה טוב באמת, זה תמיד עליך". הכלל הזה גרם לי לבכות ערב אחד, כשהייתי חולה וקודח ואמא שלי ניסתה לשיר לי שיר ערש - ['פזמון ליקינתון של לאה גולדברג](#).

זה כמובן לא הלך, כי כמו שאמא שלי תמיד אמרה בטון מריר: "תראה את סניור דילמונדו, כמה הוא יכול להיות אגואיסט. הדבר שאני הכי אוהבת בעולם זה שירים והוא נתן לי קול שלא יכול להחזיק אפילו טון אחד". אבל באותו ערב לא היה לי פנאי לכעוס על סניור דילמונדו. היה לי חום, הייתי אומלל, כאב לי הגרון וחוץ מזה, הרגשתי די מרומה: "זה בכלל לא נכון מה שאמרת", מחיתי באוזני אמא שלי בטון צרוד. "למה?" השתוממה אמא שלי, "אני באמת זייפנית איומה". "לא זה. בעניין השירים שהם תמיד עלי. השיר פזמון ליקינתון הוא בכלל לא עלי".

זה תמיד עליך גיל חובב

"...בדרך היינו צריכים לנחש מה השיר של כל בית. אמא שלי האמינה שלבתיים יש שירים, רצוי של חוה אלברשטיין, ולבתיים הוורודים ברחוב הל"ה וברחובות של קטמון הישנה היו השירים הכי יפים. לפעמים, מהבתיים שבהם גרו משפחות פחות אמידות היו עולים ניגונים של שבת ואז הייתה אמא מכריחה אותנו לעצור ולהקשיב עד הסוף "כי בני תרבות לא עוזבים שיר באמצע". היינו מקשיבים ומעמידים פנים שאנחנו לא רואים שהיא בוכה.

אף פעם לא שאלנו אותה למה שירים עבריים גורמים לה לבכות, משני טעמים: ראשית, היו מעט דברים שלא גרמו לה לבכות. פרקי חזנות, רומנים בכריכה רכה ובאותיות זעירות באנגלית ובצרפתית, סרטים של ליז טיילור - כל אלה נגמרו בדמעות השכם והערב. כך ששנית,

עשרה רעיונות לשילוב מוזיקה בכיתה

צוות לב לדעת

שיר בבוקר בבוקר: התחילו

כל בוקר בשיר. אפשר
בשיר קבוע, אפשר להחליף
מידי חודש. שיר שאתם אוהבים,
או שיר שבחרתם עם התלמידים.
השירה פותחת את הלב, מקרבת
בין הלומדים ומכשירה את הקרקע ללמידה. את
כל השירים אפשר לאסוף יחד בקלסר כיתתי או
אישי.

זמן הקשבה: ייחדו בכיתה זמן להקשבה, להאזנה
דמומה לשיר. בזמן זה הילדים יכולים להניח את
הראש, לצייר, לבהות... רק לא לדבר. אוזניים
פקוחות... ההקשבה היא הזדמנות להיפתחות הלב
והנפש לקולות הבאים מבחוץ ומבפנים.

נגינת התורה: בלימוד פסוק בתנ"ך שיש לו לחן-
השמיעו אותו לתלמידים ודונו יחד במשמעות
הפרשנית שהלחן מעניק למילים. אפשר גם
להשמיע שני לחנים שונים לאותו פסוק ולהשוות

"למה?"

"כי לילד בשיר יש גן ולי אין, ויש לו יקינתון ולי אין,
והוא יודע לשיר פזמונים לפרחים ואני לא". עכשיו
כבר הייתי קרוב לדמעות.
"אבל גילי", ליטפה אמא שלי את ראשי, "אתה לא
הבנת משהו. זה כן עליך.
זה תמיד עליך. כל השירים בעולם נכתבו עליך,
מלאך קטן. וגם האחד הזה: אתה פשוט לא הילד.
אתה היקינתון".

מתוך הספר סוכריות מהשמיים, מאת גיל חובב בהוצאת מודן וקרפד. אנו
מודים לגיל חובב ולהוצאת מודן על אישור הפירסום.

ביניהם- אפשר לדבר על מה שהנגינה מטעימה בהבנת הפסוק ומה שהיא מוסיפה לו. אפשר גם ללמד את הילדים טעמי המקרא, או להשמיע קריאה בטעמים של הפסוק וכן להשוות בין קריאות הפסוק בטעמי עדות שונות.

נעימות רקע: כשאתם נותנים לתלמידים משימת לימוד או יצירה בזוגות או בקבוצות- שימו ברקע מוזיקה רגועה ונעימה שתכניס את התלמידים לאווירה מתאימה.

זמן שירה: עשו לעצמכם "זמן שירה כיתתי". זמן קבוע בשבוע (בתחילת השבוע, ביום שישי לקראת השבת, ביום שלישי... מה שמתאים) שבו אתם יושבים יחד במעגל, שרים ופותרים ערוץ אחר בנפש.

לקראת שבת: הנהיגו בכיתה מנהג ובו לקראת שבת אתם מלמדים את התלמידים בכל שבוע מנגינה חדשה לאחת מזמירות השבת, או פיוט המתאים לאותה עת.

שיר ליום ההולדת: כל תלמיד מביא ביום ההולדת שלו לכיתה שיר שהוא אוהב וכולם שרים אותו יחד.

ללמוד מתוך השיר: מידי פעם אפשר לתת לתלמידים כמשימה לשיעורי בית לבחור ולהביא לכיתה שיר המתכתב עם מה שלמדתם- עוסק בדילמה דומה או מבטא רעיון קרוב. כאשר הדבר מתאים, אפשר להביא לכיתה שיר וממנו לצאת ללימוד נושאים שרצינו לעסוק בהם בכיתה (למשל שירים על דמויות או תקופות בהסטוריה ועוד)

כנגן המנגן: אם יש תלמידים בכיתתכם המנגנים בכלי נגינה, כדאי להזמין אותם מידי פעם לנגן בפני הכיתה.

אחראי מוזיקה: כדאי למנות תלמיד/ה אחראי/ת על ציוד המוזיקה הכיתתי ועל הפעלתו.

לחצו כאן למעבר לאתר לב לדעת

לחצו כאן כדי להצטרף לרשימת התפוצה שלנו

